

Aleksandra Marković

**ДУШКА КЛИКОВАЦ, СРПСКИ ЈЕЗИК У СВЕТЛУ КОГНИТИВНЕ
ЛИНГВИСТИКЕ**

Језик данас

Матица српска, Нови Сад,

бр. 14,

0354–9720,

2019,

25–34.

ПОВОДОМ

ДУШКА КЛИКОВАЦ, СРПСКИ ЈЕЗИК У СВЕТЛУ КОГНИТИВНЕ ЛИНГВИСТИКЕ, БЕОГРАД: ДРУШТВО ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ СРБИЈЕ, 2018.

Српски језик у светлу когнитивне лингвистике, нова књига проф. Душке Кликовац, састоји се из четири дела. Први део посвећен је концептуализацији (*О обликовању појмова*) и чине га два рада, један о концептуализацији љубави, а други о појмовима из домена моралности. Други део књиге (*О предлозима и префиксима*) садржи четири рада, посвећена семантици предлога и префикса (предлога *уз, у и на*, односно префикса *раз-* и *уз-*). Трећи део (*О реченицама и глаголима*) чини пет радова – три су посвећена синтакси реченице, један синтакси глаголских облика и један глаголу *требаћи* (његовом значењу, употреби и нормативним питањима с њим у вези). Последњи део књиге (*Из наставе српског језика као мајерње*) чине два рада, везана за употребу конвенционалних менталних слика односно вицева у настави српског језика.

Као што то сугерише наслов, истраживања у књизи утемељена су на когнитивнолингвистичком приступу, који је данас доминантан у лингвистичким истраживањима у свету. На овом приступу засноване су и неке од претходних књига Д. Кликовац (*Семантика предлога* (2000 и 2006) и *Метафоре у мишљењу и језику* (2004); уводно поглавље потоње књиге, под насловом *Метафоре у светлу когнитивне лингвистике*, посвећено је основним постулатима поменутог приступа.

Синтаксичким темама у књизи коју приказујемо ауторка прилази комбинујући когнитивнолингвистички с комуникативно-граматичким приступом Љ. Поповића. Уз то, у предговору (насловљеном *Реч унапред*) истиче да изразито уважава традиционалну домаћу лингвистику и њену окренутост семантици, као и утемељеност истраживања на аутентичној језичкој грађи.

И тиме се надовезујемо на следећи сегмент овог приказа, посвећен методолошком приступу који је у књизи примењен.

Методолошки приступ. У овој књизи налазимо обиље аутентичне језичке грађе. Како бисмо то илустровали, навешћемо бројчане податке из неколико радова. У раду посвећеном концептуализацији љубави ауторка анализира 1000 примера с лексемом *љубав* (примери су из *Корпуса савременог српског језика* с Математичког факултета Универзитета у Београду); метафоричка концептуализација појма *обећање* и *реч* у значењу 'обећање' анализира се на основу још 1000 примера из Корпуса; анализа у раду посвећеном семантичкој мрежи предлога уз вршена је такође на 1000 примера из Корпуса, док грађу за рад посвећен префиксу *уз-* чини 400 глагола с овим префиксом из *Речника српског језика* Матице српске. И то је једна од великих вредности књиге – заснованост истраживања на богатом, савременом корпусу, из чије анализе проистиче добро утемељена научна аргументација. Умешност ауторке у изношењу аргументације можда се најбоље читује у томе што читалац често има утисак да грађа сама указује на чињенице.

Радови. Књига садржи 13 радова. Текст је изузетно „густ”, у том смислу што је сваки рад изузетно садржајан, богат ужим целинама, па их овим приказом неће бити могуће у потпуности обухватити.

У раду „О концептуализацији љубави” (стр. 13–28) не испитују се само лексички изражене метафоре (онако како су изражене самом лексемом *љубав*) већ и оне изражене граматичким средствима (нпр. конструкција *љубав с неким* указује на метафору *ЉУБАВ ЈЕ ЗАЈЕДНИШТВО*, а *љубав ка некоме / према некоме* на метафору *ЉУБАВ ЈЕ УСМЕРЕНОСТ ПРЕМА ОНОМЕ КО/ШТО СЕ ВОЛИ*). На основу анализе граматички и лексички изражених појмовних метафора, ауторка реконструира народну, здраворазумску теорију о љубави (љубав се налази у срцу/грудима оног који воли; то је материја, обично течност, која може изаћи из човека и усмерити се према другоме; та се материја некад може исцрпсти, а некад је неисцрпна; љубав је топла; ако је искрена, она је и чиста и др.). Ауторка, на основу појмовних метафора формулисаних за српски језик закључује да се у нашој култури о љубави данас говори више него раније, али да мања продуктивност неких појмовних метафора, формулисаних на другим језицима, пре свега на енглеском, показује да се на нашем језику о љубави ипак уздржаније говори.

У раду „Зашто је неким *лакше да одрже љубав* него *реч*: о неким појмовима из домена моралности” (29–38. стр.) ауторка разматра разлоге ефектности афоризма парафразираног у наслову. Полази се од значења глагола држати у изразима *држати љубав* и *држати реч* (*реч* у овом споју такође има значење 'обећање'). Затим се анализира метафоричка концептуализација појма *обећање* и *реч* у значењу 'обећање'. Истиче се да су у концептуализацији појмова *обећања/речи* уочљиве следеће заједничке компоненте: квалитет материје од

које су сачињени ови ПРЕДМЕТИ (комуникативне јединице често се концептуализују као ПРЕДМЕТИ) – захваљујући чему одолевају спољашњим силама – и високо место које ти ПРЕДМЕТИ заузимају; затим непроменљивост места у простору и ненапуштање обећања-ПРЕДМЕТА. „Сви ти појмови релевантни су за цео домен моралности” (стр. 36), код самог појма *морала*, код *доследносџи* (која се концептуализује помоћу непроменљивости положаја) и *одлучносџи* (која се концептуализује као НЕПОМЕРЉИВОСТ).

Као што смо поменули, други део књиге посвећен је предлозима и префиксима. У раду „О семантици и употреби предлога уз” (41–72. стр.) ауторка указује на још један механизам који доводи до уланчавања нових значења у семантичку мрежу овог предлога. Осим оних на које се у литератури указује (просторних трансформација и метафоре), ауторка запажа да на семантичку мрежу предлога уз утиче и кондензација реченичног значења и његова честа употреба у новинарском језику. Ово истраживање пружило је сасвим нову слику о значењској мрежи овог предлога од оне у постојећим описима. Издвојено је 19 значења (од тога 13 метафоричких). Већина анализираних примера (више од шестсто од укупно хиљаду) илуструје значења која досад нису забележена у речницима, а само су мањим делом забележена у литератури. Ауторка истиче: „Могли бисмо закључити да се употреба, а с њом и семантика предлога уз, шире – и то у сфери апстрактнооколносних значења” (стр. 67). Објашњење те појаве види у томе што сви примери такве употребе потичу из новинарског језика, „којем је предлог уз ... постао један од знакова распознавања” (67). Овај предлог је погодан за новинарски језик и због тога што има широк распон употребе, па се употребљава као нека врста „цокера”, често и „без јасне свести о томе шта треба да значи” (стр. 69). Најзад, његова употреба у бирократском језику је резултат манипулације и повећава његово семантичко трошење.

У раду „О семантици глаголског префикса уз-” (73–101. стр.), обимној студији чији је циљ да значењску мрежу овог префикса опише на теоријско-методолошким основама когнитивне семантике, ауторка издваја пет група у значењској мрежи овог префикса (кретање у физичком простору; почетак интензивне активности, процеса или стања; почетак активности, процеса или стања; друга метафоричка значења; значење футура другог). Што се тиче прве поменуте групе, кретања у физичком простору, и у оквиру ње ауторка издваја пет група. Прву чини кретање у физичком простору, са значењем подизања, односно кретања одоздо нагоре као основним (нпр. *уздићи (се)*); такође и у метафоричком простору (нпр. *узбудити (се)*, на основу метафоре НЕМИР ЈЕ ГОРЕ). На то се значење надовезује значење кретања унапред, досад незабележено у литератури, у физичком (нпр. *узнајредоваити*) и метафоричком простору (нпр. *узаживеити*), а у овом значењу префикса уз-, како истиче ауторка, лежи и одговор на питање – непостављано досад у литератури

– откуд то да баш овај префикс има граматичко значење будућности (*усӣреба̄ӣти*) (иначе, ово значење футура другог данас је архаично). Питање везе значења кретања уназад (*узма̄ћи*) са основним остаје отворено, а на дато значење надовезује се значење кретања унапред и уназад (*узвра̄ӣӣти*). Значење кретања према другом објекту (*узвӣӣти се, узаслонӣӣти се*), такође незапажено у литератури, „подразумева да се један О[бјекат] креће према другоме док се не приљуби уз њега” (85. стр.); ауторка закључује да је оно независно од основног значења префикса, а повезано са компонентом контакта, другом компонентом типичног значења предлога *уз*. Иначе, значења кретања у физичком простору представљена су и графички.

Осим поменутог значења кретања у физичком простору, анализирају се и различита метафоричка значења, од којих су најпродуктивнија два: почетак интензивне активности, процеса или стања и почетак саме активности, процеса или стања.

У закључку се истиче да је истраживање потврдило налаз Ирене Грицкат да употреба префикса *уз-* више није жива у језику. Већина префиксала за данашње језичко осећање је необична, а уколико имају синонимних префикса, префиксали с тим синонимним префиксима их потискују. „Чак и у оном језгру које може да изрази само префикс *уз-* – а то је кретање навише – он је често редувантан, јер се исто лексичко значење може изразити и самим основним глаголом”, нпр. *уздӣћи (се)* (стр. 101).

Рад „О различитим врстама префиксалног значења: лексичко и творбено значење глаголског префикса *раз-*” (стр. 103–111) доноси оригиналан поглед на значење префикса у србистици. Ауторка разликује два типа тог значења – лексичко и творбено. Лексичко значење префикс има „сам по себи, ван творбеног контекста” (стр. 103), везано је за менталне слике, за когнитивни ниво, „на којем префикс поставља `сцену`, отвара места за елементе ситуације” (стр. 111). Као најопштије лексичко значење префикса *раз-* Д. Кликовац издваја значење путање која иде од центра ка периферији, на различите стране, и које се може конкретизовати на више начина: у типичном случају као кретање у две/три димензије од центра ка периферији (*разбӣӣти; разӣћи се; разлӣӣти* и др.). Друго лексичко значење префикса *раз-* је кретање одозго надолу, на температурној скали (*размлачӣӣти, расхладӣӣти*) или у метафоричком простору (*расцарӣӣти*). Треће значење везује се за прво – путању прелази један ентитет, тако да се добија изломљена путања (*расӣрча̄ӣти се, раздрма̄ӣти, разглавӣӣти*).

Творбена значења „проистичу из творбеног обрасца у који [префикс] улази, из његовог односа с речју са чијом се основом спаја” (стр. 103); „то су имена оних елемената ситуације које је тај префикс предвидео на оном првом, когнитивном нивоу” (стр. 111). На основу анализе ауторка закључује да се пре-

фикс *раз-* додаје на елементе ситуације чију промену означава: најчешће се додаје на реч која означава завршно стање простора, придев (*рашчисийиийи*) или именицу (*разданийи се*) (значење префикса 'постизање тог стања'), као и, ређе, на реч која означава почетно стање простора (*раздрематийи се*) (значење префикса 'укидање тог стања'); на име ентитета који прекрива простор, означен именицом (*разминираийи, разоблачийи*) (творбено значење префикса 'уклонити'); на глагол који означава начин или узрок нестанка ентитета (*расиремийи, раскрчийи* и др.) (значење префикса 'поништавање те радње'). Ауторка примећује: „Уочавамо да се префикс *раз-* не додаје на реч која означава сам простор. То се лако може објаснити: простор се, сам по себи, не мења; мења се само његово стање” (стр. 110).

Последњи рад из другог дела књиге носи наслов „Предлошка значења у настави српског језика као страног: случај предлога *у* и *на*” (113–128. стр.). Посвећен је оном аспекту наставе српског језика као страног који се односи на правилну употребу предлога. Разматра се употреба предлога *у* и *на*, и то у оним случајевима када је могућа употреба оба од њих, али и у оним када су именице сличног значења али је могуће употребити само један предлог.

Постоје именице које се могу употребити са оба предлога у локативу, али се у том случају њима означен ентитет различито перспективизује (*у броду / на броду*; у првом случају *брод* се односи на бродско корито, у другом на палубу). Постоје затим случајеви у којима лексема мења значење у зависности од предлога (*у вези / на вези*). Неки појмови се уз предлог *у* понашају као типични САДРЖАТЕЉИ, а уз предлог *на*, као типични НОСИТЕЉИ (*у њањиру / на њањиру*). Постоје, такође, и парови именица које означавају сличне појмове, али се разликују према томе који се предлог може уз њих употребити (*у школи / на факултету*; *у болници / на клиници* и др.). Ауторка закључује да употреба предлога није произвољна и да ју је најчешће могуће објаснити. „Употреба предлога добро илуструје повезаност језичког са енциклопедијским знањем, као и сталну интеракцију између језичког система и онога што он мора да значи” (стр. 128).

Трећи део књиге („О реченицама и глаголима”) започиње радом „Како проста реченица може бити сложена (О подели реченица 'по саставу'”) (131–152. стр.). Ауторка разматра у наслову поменути поделу и оно што она представља односно може представљати у традиционалном и комуникативно-граматичком приступу. Потребу за тим намеће чињеница да се термини оба приступа користе у настави српског језика, где се изједначавају термини који немају исти појмовни садржај (на пример, предикатска реченица изједначава се с простом, а независна са главном). „Усваја се само нова терминологија, а појмовни апарат остаје онај из традиционалне граматике. У таквим околностима намеће се потреба да се та два приступа упореде, наро-

чито имајући у виду место појмова просте и сложене реченице у К-Г приступу” (стр. 136). Уз то, неке граматике новијег датума, потенцијално важне за школску праксу, користе поменуте термине, а ти термини покривају различите, не увек јасно одређене појмове.

Ауторка повезује традиционални приступ с комуникативно-граматичким и појмове просте и сложене реченице, кључне за традиционални приступ, уводи и у комуникативно-граматички (К-Г). Сматра да су и у њему потребна оба та појма; међутим, она имају различито значење за комуникативну и предикатску реченицу. За структуру комуникативне реченице важно је то да ли је она проста (када се њом исказује само један говорни чин) или сложена (два или више говорних чинова); тако и проста (комуникативна) реченица може бити сложена, „остварена једном (зависно)сложеном независном предикатском реченицом” (145), на пример *Пошћио је уцао у кућу, Мика је скинуо кайуи*. С друге стране, структура предикатске реченице је иста и ако је проста и ако је сложена – у оба случаја има исте чланове. На крају, ауторка закључује да разлике између посматраних приступа потичу из усредсређености на различите особине реченице. У традиционалном приступу на линеарност реченице, а у комуникативно-граматичком на њену структуру.

У раду „О месним клаузама” (153–179. стр.) ауторка испитује значења и синтаксичке функције месних реченица, као и значења и функције њихових корелатива, комбинујући комуникативно-граматички приступ с когнитивно-лингвистичким. На основу анализе корпуса издваја моделе месних реченица, даје податке о њиховој учесталости, а потврђује и већ уочену чињеницу да су „комбиновању најсклоније исте врсте месних значења из више и месне клаузе” (стр. 160), нпр. када обе означавају место налажења. Рад садржи и исцрпну анализу корелатива, а нама се веома занимљивим чини закључак да „корелатив и месна клауза чине целину, која би се ... могла назвати синтагмом. У њој би корелатив био главна реч, а месна клауза зависни члан – одредба, која битно одређује корелатив” (стр. 161), нпр. *Марко живи ѿамо ѿде је и раније живео*.

Кључно питање које ауторка поставља јесте које све клаузе могу бити посматране као месне, будући да у литератури око тог питања постоје неслагања и истиче да то питање нужно доводи до питања шта све треба сматрати односним реченицама. „Дакле, дилема није ’месне или односне клаузе’ – јер клаузе које су по значењу месне могу бити употребљене и као односне и као слободне” (стр. 173). Ауторка проширује обим појма *односне реченице*, сврставајући у њих и односне клаузе с прилошком вредношћу (поред оних са именичком и придевском) (месне, временске, начинско-мерне, па и неке узрочне).

У раду „О ’приповедачкој’ употреби речи *кад(а)* и *док* из угла теорије прототипа” (стр. 181–216) ауторка анализира у наслову поменуте речи, када се у приповедању користе за најаву неочекиваног, изненадног догађаја или неког преокрета. После опсежне анализе литературе и примера ауторка се бави и проблематичним примерима типа *Само цићо смо ушли у кућу, кад ћоче киша*, и примећује (за разлику од већине аутора који су се тим питањем бавили) да ситуација улажења у кућу није временски одређена помоћу кад поче киша (не одговара на питање *Кад смо ушли у кућу?*); дакле, то не може бити зависна клауза; зависна је заправо клауза *Само цићо смо ушли у кућу* (одговара на питање *Кад ћоче киша?*); закључује и то да се кад може изоставити (што не би било могуће да је у питању временски везник), што указује на другачију врсту речи – партикуле.

На основу обимне анализе издвајају се три синтаксичке позиције у којима се јављају приповедачко кад и док (наводимо само примере са кад): 1) *Койали су, кад изненада цикну вода*; у овом случају, кад се јавља на почетку псеудовременске клаузе и може се сматрати зависним везником; 2) *Койали су дуго. Кад – цикну вода*; 3) *Тек цићо су ћочели да койају, кад цикну вода*; у другом и трећем случају они су конектори, те би се могли сматрати и речцама.

Ауторка је на појмове зависних и независних клауза применила теорију прототипа: између зависних и независних клауза постоји континуум (то нису категорије са оштрим границама) – псеудозависне клаузе имају својства обеју категорија. „Распон који постоји између тих двеју супротстављених категорија врло добро илуструје понашање речи *кад* и *док*: у својим основним употребама оне су субординатори зависних клауза; затим су клаузе којима припадају развиле употребу у приповедању која их је суштински, иако не и формално, сврстала у категорију независних клауза; најзад, осамосталили су се од клаузе којој припадају и постали текстуални конектори” (стр. 216).

У раду „О презенту несвршених глагола за означавање будућних ситуација” (стр. 217–232) ауторка разматра природу значења несвршеног презента за будућност, о ком у литератури постоје различита теоријска решења, а затим однос између таквог презента и футура првог испитује на корпусу разговорног језика, на примерима аутентичне употребе тих глаголских облика у говору.

Ауторка закључује да је значење несвршеног презента за будућност релативно и модално у исто време:

„Када презент означава будућу ситуацију, говорник се сели из ТГ [тренутка говорења] у неки будући тренутак (БТ), и ситуацију о којој говори посматра као садашњу из тог тренутка ... ’Простор’ будућности се начелно разликује од ’простора’ прошлости ... говорнику [је] потребна нарочита сила да се у њега премести – да у њега оде раније него што треба. Та сила

може бити говорникова намера, решеност да оствари неку ситуацију, као и увереност да ће се она остварити. С обзиром на то да се ситуација исказана презентом смешта на временској линији не у односу на ТГ, него у односу на неки будући тренутак, оваква употреба презента задовољава дефиницију релативне употребе. Међутим, пошто говорник има јак став према остварењу ситуације, задовољена је и дефиниција модалног значења. Према томе, то је значење које је у исто време и временско и модално” (223. стр.).

На крају ауторка даје напомене и о значењима аориста и перфекта за будућност, која анализира на исти начин као и значење презента.

У раду „О глаголу *ѡребаѡи*: теорија, употреба и норма” (233–255. стр.) Д. Кликовац описује два значења глагола *ѡребаѡи* – значење ’потребе за нечим/неким’ и ’обавезе остварења неке ситуације’ – и представља синтаксичке конструкције у којима се та значења остварују. Анализира значења деонтичке и епистемичке модалности, а наводи и случајеве кад овај глагол не модализује ситуацију, него је износи као стварну (*Тако је ѡребало да буде и заѡо више не размишљај о ѡме*).

У делу рада посвећеном нормативним питањима анализирају се нормативна решења и језичка пракса – како она спонтана, тако и она настала под утицајем норме. Приказују се и случајеви, већ забележени у литератури, у којима се норма и не може поштовати. Ауторка закључује да је језичко осећање у вези с поменутиим глаголом „несигурно и помућено балансирањем између имплицитне и експлицитне норме” (стр. 252) и да би лични облици сигурно превладали да није било толиког инсистирања нормативиста на безличним облицима: „они [су] постали једно од мерила за нечију писменост: нико ко иоле држи до свог интелектуалног угледа, одн. имица образованог човека неће себи дозволити да каже *ја ѡребам да дођем*, него обавезно *ја ѡреба ...* реченице са *ѡребаѡи* образују се по разноликим правилима, а говорник показује своју школованост тако што неће поштовати здраво језичко осећање нити правила граматичког система” (стр. 252). Ауторка предлаже ново нормативно решење које би допустило и личне употребе глагола *ѡребаѡи*, с једним ограничењем: да се безлични облик мора употребити испред субјекта.

Четврти део књиге („Из наставе српског језика као матерњег”) садржи два рада посвећена методичким питањима. У раду „Конвенционалне менталне слике у настави српског језика” (стр. 259–269) указује се на важност менталних слика за комуникацију: „чланови једне заједнице успешно комуницирају управо захваљујући томе што говорећи и разумевајући свој језик ’виде’ у основи исте ствари” (261). Д. Кликовац истиче да би у настави матерњег језика требало искористити могућности које пружају менталне слике: „Богаћење речника ... треба везивати за развијање и обогаћивање менталних

слика” (стр. 263). Затим даје предлоге за њихову примену у настави: за поменуто богаћење речника (ученицима се може објаснити, на примеру појединачних лексема, како су речи општијег значења мање сликовите у односу на оне конкретнијег значења); затим, за приближавање природе појединих врста и подврста речи (нпр. збирних именица, предлога), појединих граматичких категорија (нпр. падежа, чија значења одговарају одређеним семантичким улогама, за које такође постоје менталне слике).

Методичка питања се разматрају и у раду „О употреби вицева у настави српског језика” (стр. 271–285). Вицеви се, за разлику од других хумористичких текстова, ређе употребљавају у настави. Ауторка сматра да њихов ефекат, иако краткотрајан, може бити подстицајан за скретање пажње на неке апстрактне, сувопарне граматичке лекције. Пажљивим одабиром вицеви се могу успешно применити за објашњавање разних језичких појава – полисемије, хомонимије, врста речи, граматичких категорија и сл.

На крају књиге налази се обједињена библиографија и библиографска белешка, као и регистар појмовних метафора и имена. Треба напоменути да су радови који чине књигу објављивани од 2006. године до данас; један рад се у књизи први пут објављује.

Обрађене теме. Распон тема које су у књизи обрађене је широк, оне су везане за готово све језичке нивое – од морфолошког, преко лексичког, до синтаксичког. Ако би ове теме требало оквалификовати једним придевом, рекли бисмо да су оне тешке (или сложене). Такви су посебно префикси и предлози. Сложене су и теме радова посвећених поређењу традиционалног и комуникативно-граматичког приступа у вези с појмовима просте и сложене реченице, месним (и односним) клаузама, приповедачкој употреби речи *кад(а)* и *док*, као и глаголу *їребаїи*, који задаје дугогодишње муке и нормативистима и говорницима српског језика.

Неке од тема досад у србистици нису обрађиване (нпр. концептуализација љубави и појмова из домена моралности, префикс *уз-*, разлика између значења презента за будућност и футура првог, употреба конвенционалних менталних слика и вицева у настави), а оне које су обрађиване (нпр. употреба везника *кад* и *док* у приповедању, глагол *їребаїи* и др.) овде су сагледане на нов начин. (Морамо да кажемо и то да ван оквира ове књиге остају друге тешке теме којима се ауторка бави – радови посвећени заменицама и заменичким прилозима, ендофори и егзофори.)

Значај и допринос. Књига *Срїски језик у свейлу коїниїивне линївистїике* представља значајан допринос српској лингвистици, не само због одабира тема него и због начина њихове обраде. Ауторка износи свеже и оригиналне увиде у многа језичка питања, чиме се обогаћује и граматички опис српског

језика. Издвојићемо неке од њих: идеја о лексичком и творбеном значењу префикса, као и о когнитивној сцени као основи за творбу (рад о префиксу *раз-*); идеја о посебном типу синтагме коју чине корелатив као главна реч и месна клауза као зависни члан и о проширивању обима појма *односне реченице* (*О месним клаузама*); структура семантичке мреже предлога уз и префикса *уз-* (у питању су обимне студије), које, осим за граматику, представљају допринос и лексикографском опису српског језика.

Коме ће ова књига бити корисна. Књига ће, по нашем мишљењу, бити корисна научној и стручној публици – на првом месту истраживачима српског и других словенских језика. Начин на који се, уз истанчан осећај за семантику, анализира грађа користиће сваком читаоцу ове књиге не само да сазна нешто више о ономе о чему је у књизи реч већ и као водич за приступ сопственим истраживањима. Биће корисна и нормативистима, ако се схвати као путоказ да се поједине нормативне препоруке доносе тек на основу анализе богате грађе. Књига ће бити корисна и професорима српског језика (нарочито методички радови, посвећени употреби менталних слика и вицева у настави, као и они посвећени синтаксичким питањима), али и онима који српски језик уче (рад посвећен предлозима *у* и *на*, у ком се скреће пажња на то да употреба предлога није случајна, већ мотивисана и да се најчешће може објаснити).

Књига ће бити посебно корисна лексикографима јер пружа неке експлицитне савете, чије би уважавање обогатило описну лексикографију (на пример, свест о могућности примене конвенционалних менталних слика у издвајању значења и њиховом дефинисању), али и оне имплицитне (размишљање о семантичкој мрежи предлога и префикса). А да бисмо илустровали на који начин се менталне слике могу употребити у лексикографији, навешћемо ауторкине речи и тиме завршити овај приказ: „Те представе – или менталне слике – постоје не само у вези с предметима и бићима него и с радњама. На пример, сваки говорник нашег језика непогрешиво ће одредити који део тела доминира у представи коју изазивају глаголи *ићи*, *ходати* и *гази*; док *ходати* евоцира пре свега слику ногу од колена надоле, газити изазива слику стопала (и, вероватно, подлогу по којој се гази), а *ићи* – читаво тело” (260).

Александра Марковић
Институт за српски језик САНУ
aleksandra.markovic@isj.sanu.ac.rs